

ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਕੇ. ਐਸ. ਗਰੇਵਾਲ ਜੇ. ਜੇ

ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ — ਜਵਾਬਦਾਰ

CRL. 1996 ਦਾ ਡਬਲਯੂ. ਪੀ. ਨੰ. 641

31 ਜੁਲਾਈ, 2000

ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ, 1973— ਐੱਸ. 432 ਅਤੇ 433 - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 - ਕਲਾਵਾਂ। 72, 161 ਅਤੇ 226— ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਕੈਦ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਿਆਦ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀ-ਮੈਚਿਓਰ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ- ਐੱਸ . 432 ਅਤੇ 433 ਕਮਿਊਟ ਕਰਨ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕੋਲ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ, ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੂਰੀ ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ —ਪ੍ਰੀ-ਮੈਚਿਓਰ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਕਸਾਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ—ਕੀ S. 433-A ਕਰੋੜ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। PC — ਹੋਲਡ, ਨਹੀਂ — S. 433-A ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੂਪ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ 161.

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 432 ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 433 ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਲਾਜ਼ (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ "ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ" ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮਿਆਦ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਇੱਕ ਗੈਰ ਰੁਕਾਵਟ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ "ਜੇਲ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਕੱਟੀ"। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਏ

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਕੰਪਾਂ ਪਿੱਛੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਬਿਤਾ ਲੈਂਦਾ।

(ਪਾਰਾ 18 ਅਤੇ 20)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 72 ਅਤੇ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ, ਘਟਾਉਣ, ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪੂਰਨ ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਅਰਥ ਵਿਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਹਰ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਮੁੱਢਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਨੁਛੇਦ 72 ਅਤੇ 161 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਚੌਕੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਭਿਅਕ ਸੰਸਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਬੰਦ ਜਾਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਪਰਾ 22)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਦਾਇਤਾਂ/ਆਰਡਰ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਾਈਪਾਸ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਲਟਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਸਾਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਹਦਾਇਤਾਂ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਵਿਚਲੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਰਾਜੀਵ ਰੈਨਾ

ਐਮ ਸੀ ਬੇਰੀ, ਡੀਏਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ

ਵੀ.ਕੇ. ਜਿੰਦਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਵਕੀਲ

ਨਿਰਣਾ

ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.

(1) ਕੀ ਜ਼ਾਬਤਾ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਹਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ? ਇਹ ਉਹ ਛੋਟਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

Sukhwant Kaur v. State of Punjab & another 479
(Jawahar Lai Gupta, J.)

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਵੱਡੇ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 1996 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 641 ਵਿੱਚ ਸੰਦਰਭ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵਿਧਵਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ 12 ਦਸੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦਾ 18 ਮਈ, 1986 ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਕਤ ਜਵਾਬਦੇਹ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, - 20 ਨਵੰਬਰ, 1987 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨ ਲਈ 2000. ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, - ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਮਿਤੀ 1 ਮਾਰਚ, 1990 ਦੁਆਰਾ। ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, - ਮਿਤੀ 6 ਅਗਸਤ, 1990 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ।

(3) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ "ਦੋਸ਼ੀ ਕੈਦੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਸਾਰੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕੈਦ" ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਜੇਲ੍ਹ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਪੈਰਾ 516-ਬੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ "ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ" ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਚਿਤ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

(4) ਦੋ ਤਹਿਤ, ਕੇਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਧਾਰਾ 433-ਏ ਨੂੰ ਕੇਡ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ "ਰਾਜ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 432 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਾਫੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਅਤੇ ਅਸੀਮਤ ਸ਼ਕਤੀ" 'ਤੇ "ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ" ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ..." ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਨੂੰ "14 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਮਿਆਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ..." ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 161 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 72 ਅਤੇ 161 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ "ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲਾਭ ਅਤੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 433-ਏ... ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਰਟ ਸਰਕਟ" 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(5) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਾਲ 1978 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ, - 12 ਦਸੰਬਰ, 1985 ਦੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ, ਇਹ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਬਾਲਗ ਪੁਰਸ਼ ਉਮਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ" ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 8

ਜੁਲਾਈ, 1991 ਅਤੇ 6 ਮਾਰਚ, 1995 ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਘਿਨੌਣਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ।

(6) ਉਪਰੋਕਤ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ, - ਮਿਤੀ 12 ਦਸੰਬਰ, 1985, 8 ਜੁਲਾਈ, 1991 ਅਤੇ 6 ਮਾਰਚ, 1995 ਨੂੰ ਪੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਅਨੁਬੰਧ ਪੀ. 4 ਤੋਂ ਪੀ. .6 ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(7) ਇਹ ਦੂਜੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 28 ਸਤੰਬਰ, 1988 ਅਤੇ 4 ਫਰਵਰੀ, 1993 ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 1996 ਦਾ 641। ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 (ਉਸਦੇ ਭਤੀਜੇ) ਨੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, 12 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਕੱਟਣ ਜਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਨਾਲ 18 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡਿਸਚਾਰਜ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਐਕਟ ਘਿਨਾਉਣੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ 10 ਸਾਲ ਜਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਨਾਲ 14 ਸਾਲ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਦਾਇਤਾਂ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ।

(8) ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 72 ਅਤੇ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ "ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ" ਹਨ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਮਾਰਵ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (1) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ "ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ"। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਲਾਭ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

(9) ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 18 ਦਸੰਬਰ, 1996 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ।

(10) ਦੂਜਾ ਕੇਸ 2 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1998 ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਿਦਵਤਾ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਡੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੇਸ਼ੀ ਭੁਗਤੀ।

Sukhwant Kaur v. State of Punjab & another 481

(Jawahar Lai Gupta, J.)

(11) ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ।

(12) ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਰੈਨਾ ਨੇ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁਆਫੀ, ਮੁਆਫੀ ਜਾਂ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਨੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਐਮ.ਸੀ. ਬੇਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਹਨ। ਹਦਾਇਤਾਂ ਸਿਰਫ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸ੍ਰੀ ਡੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਹਰਿਆਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਦਾਇਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(13) ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

(14) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:-

“ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਆਦਿ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ, ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਦੀ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ—ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਮਾਫੀ, ਮੁਆਫਜ਼ਾ, ਰਾਹਤ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ, ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(15) ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਇੱਕ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਚੌੜੀ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ "ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ"। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਤਾਜ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ।

(16) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ. ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਤੀਤ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, “ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਕਾਰਜਪਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਨੇੜਿਓਂ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ ” *ਫਿਲਿਪ ਗ੍ਰਾਸਮੈਨ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਟਾਫਟ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ।* (2)

"ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਕਠੋਰਤਾ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਆਫੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜਸ਼ਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧਿਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਜਾਂ ਬਚਣ ਲਈ

ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਕਰਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਚੈੱਕ ਹੈ। ਨਿਆਂਇਕ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨਾ ਹੋਵੇਗਾ; ਪਰ ਜਿਸਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 72 ਅਤੇ 161 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਉਪਬੰਧ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਸਮੇਤ ਹਰ ਦੂਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ। ਦੂਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਭਾਵੇਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹੋਣ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹੋਣ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(17) ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਦਾ ਅਧਿਆਇ XXXII ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ, ਮੁਆਫੀ ਅਤੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 432 ਅਤੇ 433 ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ, ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ: ਧਾਰਾ 432 ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 433 ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ "ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਲਈ ਸਜ਼ਾ" ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮਿਆਦ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

(18) ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸੰਸਦ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਿਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: -

“ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫੀ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ - ਧਾਰਾ 432 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਮੌਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 433 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਉਮਰ ਕੈਦ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਕੱਟੀ ਹੁੰਦੀ।”

Sukhwant Kaur v. State of Punjab & another 483

(Jawahar Lai Gupta, J.)

(19) ਉਪਬੰਧ ਇੱਕ ਗੈਰ ਰੁਕਾਵਟ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ "ਜੇਲ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਕੱਟੀ"। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਇੱਕ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜੇਲ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਪਿੱਛੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਬਿਤਾ ਲੈਂਦਾ।

(20) ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਠ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਿੰਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਾਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਅਜਿਹਾ ਹੈ।

(21) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 432 ਜਾਂ 433 ਹੀ ਰਹਿਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ 161 ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਘੋਸ਼ਣਾ ਹੈ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ, ਘਟਾਉਣ, ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪੂਰਨ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਅਰਥ ਵਿਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਹਰ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਮੁੱਢਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਨੁਛੇਦ 72 ਅਤੇ 161 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਚੌਕੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਭਿਅਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ, ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਤਵੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(22) ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਮਾਰਤੀ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੋਰ (ਸੁਪਰਾ). ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਈਅਰ, ਜੇ. ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ:-

“ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਤਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਇਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਿਧਾਨਕ, ਸਹਿ-ਵਿਆਪਕ ਹਨ। ਪਰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇੱਕੋ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਫਰਕ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰੋਤ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਪਦਾਰਥ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਤਾਕਤ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ ਇੱਕੋ ਪਲੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਵਹਿ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ, ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ 'ਅਫ਼ੂਤ' ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਧਾਰਨ ਵਿਧਾਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 433A ਨੂੰ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਟਸ 72 ਅਤੇ 161 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕੋਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 432 ਅਤੇ 433 (ਏ) 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਸਾਨੂੰ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ 161 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਮ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰਕ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

(23) *Again Again, the other Constitution Bench of the Apex Court ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (3) ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ।* ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ:-

“ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 72 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 72 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸਕੋਤ ਹਨ।

ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਪੈਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਟੀਕ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚੈਨਲਾਈਜ਼ਡ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲਗਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 72 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਪਕ ਹੈ।

(24) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਯਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਰੈਨਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਹਨ। ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ?

(25) ਅਗਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ 12 ਦਸੰਬਰ, 1985 ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ:—■

“ਸੀਆਰਐਲ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਜੋਂ ਪੀਸੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, CrI ਦੇ ਉਕਤ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਨਾਲ ਨਸਿੱਠਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। PC ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਹਿਮ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

(26) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ

Sukhwant Kaur v. State of Punjab & another 485

(Jawahar Lai Gupta, J.)

ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਹਿਮ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲਾ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿਮ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜੇ ਵੀ ਅੱਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਨ—ਗੰਭੀਰ ਬੀਮਾਰੀ; ਇੱਕ ਗੈਰ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਪੱਧਰ; ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਆਦਿ ਅਤੇ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਕੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਹਦਾਇਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ - "ਸੀਆਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 18 ਦਸੰਬਰ, 1978 ਤੋਂ ਪੀ.ਸੀ., ਕਿਉਂਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦੀ ਦੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਾਬਾਲਗ ਅਤੇ ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 5/6 ਸਾਲ ਅਤੇ 7-1/ ਬਾਲਗ ਪੁਰਸ਼ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ 2 ਅਤੇ 8-1/2 ਸਾਲ ਨੂੰ ਰਹਿਮ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

(27) ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਮੂਹ 8 ਜੁਲਾਈ, 1991 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ "ਜਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੀ ਧਾਰਾ 432, 433 ਅਤੇ 433-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦੇਣ ਲਈ ..." ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ "ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਕੈਦ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅਵਧੀ" ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 161 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ"।

(28) ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 1 ਮਾਰਚ, 1995 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 161 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 432 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ "ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਅਣਕਿਆਸੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ" ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ।

(29) ਉਪਰੋਕਤ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਦਾਇਤਾਂ/ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਾਈਪਾਸ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਲਟਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਸਾਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਹਦਾਇਤਾਂ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

(30) ਸ੍ਰੀ ਰੈਨਾ ਨੇ ਫਿਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ 1 ਥਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (4) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਇਆ:-

“ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂ ਰਸਮੀ ਮੁਖੀ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜਪਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕਰਦੇ

Sukhwant Kaur v. State of Punjab & another 487
(Jawahar Lai Gupta, J.)

ਹਨ, ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਕਾਰਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ, ਅਰਥਾਤ, ਉਸਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜਿਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 77 (3) ਅਤੇ 166 (3) ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਫ਼ਦ ਲਈ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ।

(31) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗਵਰਨਰ 3 ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਸਿਰਫ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ ਨਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਐਮ.ਆਰ. ਰੈਨਾ ਨੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ I ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਕੇ.ਐਮ ਨਾਨਾਵਤੀ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਸਟੇਟ (5) ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਬੰਬਈ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ "ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਮਗਰੀ" 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਆਖਰਕਾਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ "ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਹੁਕਮ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਉਸ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ O. XXI ਦੇ ਆਰ. 5 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ। "

(32) ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

(33) ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (6) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ , ਪੈਰਾ 17 ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ:-

“ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 72 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। , ਸ਼ਾਇਦ ਖਾਸ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪੈਲਿੰਗ ਕਰਨਾ ਬੇਲੋੜਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਾਰੀਆਂ ਅਣਗਿਣਤ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72/161 ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਨਿਰਣਾਇਕਤਾ ਜਿਸਦਾ ਬਾਈਡਿੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ

(5) ਏਆਈਆਰ 1961 ਐਸਸੀ 112

(6) ਜੇਟੀ 1991 (3) ਐਸਸੀ 46

ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਰੀਖਣ ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਲਟਾਉਂਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੁਆਫੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਛੋਟੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ।

(37) ਉਪਰੋਕਤ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ "ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਪੈਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ"। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਦੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(38) ਸਥਿਤੀ ਜੋ ਉਭਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਮੌਤ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ 161 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧਿਆ/ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(39) ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋਵੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਖਾਰਜ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਰ. ਐਨ. ਆਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:-ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ

Sukhwant Kaur v. State of Punjab & another 489
(Jawahar Lai Gupta, J.)

ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੰਚਨ

ਆਰ ਐਸ ਮੌਰੀਆ ਅਤੇ ਕੇਸੀ ਗੁਪਤਾ ਜੇ. ਜੇ
ਗੁਨੀਤਾ ਚੱਢਾ ਅਤੇ ਹੋਰ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ
ਬਨਾਮ
ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਸ — ਜਵਾਬਦਾਰ
1998 ਦਾ CWP ਨੰਬਰ 5758
11 ਦਸੰਬਰ, 2000

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 - ਕਲਾ. 226—ਪੰਜਾਬ ਅਧੀਨ ਸਿੱਖਿਆ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, 1937 (1976 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ)—